

عیراق دوای هاتنه‌گه‌ی بایدن و نویره‌گه‌ی سه‌در!

17-07-2022

نووسه‌ره‌گان

زریان روژه‌لاتی

کورتە : روودانی گۆرانکاری له سیاسه‌ته‌کانی نیو روژه‌لاتی نیوه‌پاست

نۆزەكەي سەدر و سەردانەكەي بايدىن بۇ رۇژھەلتى نۆۋەپاست، دوو روداۋى گىرنگى رۇژانى رابردوون كە دەشى ئاراستە بە شىۋازى پىكەۋەنانى حكومەتى داھاتوۋى عىراق بەدىن. ھەلبەت گەلېك فاكترى جىجىباي دىكەش ھەن بەلام ئەمانە ھەنوۋكەيىن. نۆزەكەي سەدر نەخشەپى ھەنگاۋەكانى داھاتوۋى ئەۋى دەرۇست، ئەۋەش نەك تەنبا حكومەت، بەلكوۋ كارىگەرى لەسەر كۆي پىرۇسە سىياسىيەكە دادەنېت. سەردانەكەي بايدىن و دەرەنجامەكانىشى كارىگەرى لەسەر ھەلۋىستى ئىران لە عىراق و ناۋچەكە دادەنېت، ۋەك نىكترىن لايەنى دەرەكى لە چوارچىۋەي ھاۋئاھەنگى كە ئىستا بە تەمايە حكومەت پىكەۋە بىت.

سەردانەكەي بايدىن و پىكەينانى حكومەتى عىراق

لەسەردانەكەي بايدىن بۇ رۇژھەلتى نۆۋەپاستەۋە دەنگى ۋەچەرئىك دى. نىكەي مانگىك بەرلە ئىستا ھەۋمەدباۋو تىشك بىخەمە سەركارىگەريەكانى لەسەر عىراق و كوردستان. [1] پىدەچى ئىدارەي بايدىن بە تەماي دروستكردنى ھاۋسەنگىيەكى ھىزدارى بىت لە رۇژھەلتى نۆۋەپاست و ئىرانىش چاۋەپىيە بزانى ئەمە بە كىردەنى چى لى دەكەۋىتەۋە. راستىيەكەي، ئەۋان ھىۋايەكى زۇريان بە بايدىن ھەبوۋ تا كاتى ھاتەسەركار، بگەپتەۋە بۇ رىكەۋتەننامەي ئەتۆمى، بەلام بايدىن ئەۋانى توۋشى سەرسوۋرمان كىرد. چوۋنكە نەك ھەر تا ئىستا ئەۋى نەكردوۋە، بگرە خەرىكە ترەمپ ئاسا دەجولتەۋە، ھەرچەند ھىشتا خۋاستى زىندوۋكردنەۋى رىكەۋتەنى ئەتۆمىشى لەسەردايە. سەردانەكەي بۇ ئەم ناۋچەيە زىاتىر بۇ دروستكردنى ھاۋسەنگىيەك لە ئىۋان ھىزە ناۋچەيەكان بوۋ كە بەھۋى توۋانى موشەكى، درۋن و ھىزە پىرۇكسىيەكان و بەرنامەي ئەتۆمىيەۋە، زىاتىر بەللى ئىران داشكا بوۋ. دەبى چاۋەپىيە بىن بزانىن كە جۋلەي داھاتوۋى روسيا، چىن و ھەلۋىستەكانى داھاتوۋى ئىران ۋەك لايەنىكى دىكەي ئەم بابەتە چۋن دەبىن تا بزانىن ئەۋ ھاۋسەنگىيە دروست دەبىت يان ؟! بەلام رەنگە ئەۋە دىار بىت كە ئىران چى بە تەماي گىرۇكردنى بارودۇخە بىت لە ناۋچەكە، يان دواچار مل بدات بۇ راھاتن لەگەل ئەۋ ھاۋسەنگىيە نۆپىيە كە ئەمىرىكا بە تەمايە دروست بىت، سىياسەتەكەي لە عىراق پاراستنى ئەۋ دۇخەيە كە لە ئارادايە. وانا رەنگە نەبەۋى دۇخەكە لەۋەي كە ھەبە ئالۇرتىر بىت. بەلام بۇچى؟

ھاۋكات لەگەل ئەگەرى زىادبوۋنى گىرۇپپەكان لە سوربا و لوبنان، رەنگە ئەۋە بۇرەيەكى گونجاۋ نەبىت بۇ ئىرانىيەكان كە دۇخى عىراق لەۋەي كە ھەبە ئالۇرتىر بىت. لە سووربا ئىسرائىل ھىرشى بەردەۋامى ھەيە و لەۋانەيە توركىياش بى مەيل نەبىت ئۆپەراسىۋىنىكى دىكە بىكات، كە چەندەي دۇ ئىدارەي رۇژاۋا بىت، ئەۋەندەش لە دۇ بەرژەۋەندىيەكانى ئىرانىش دەبىت و، لەۋانەيە رى لەۋ ھەلى فراۋانبوۋنى نفوز و ھەلشكانەي ئىران لە سووربا بگرىت كە دۋاى كىشانەۋەي روسيا لە ھەندىك شوۋن بۇي رەخساۋە. ھەرۋەھا بە لەبەرچاۋگرتنى ئەۋ گىرۇپپەي كە ئىستا لە لوبنان ھەيە، گىرۇكردنى زىاتىر دۇخى عىراقىش شتىك نابتى كە لە قازانجى تاران بىت. ئەمە بىچگە لەۋەي كە ئاراستەيەكى بەھىز لە عىراق دروستبوۋە كە دۇ ھەژمۋونى ئىرانە و تارانىش ناتۋان چاۋى لى بنوقىنېت. ئەۋ بەۋدۋايانە بالىۋزىكى تازەي لە عىراق دانا كە بە ئەسل عىراقى و خەلكى نەجەفە [2] و ئەمەش چەندەي پىرۇسەيەكى سىياسى و ئىدارى پەيۋەست بە ئىران خۇي بىت، ئەۋەندەش بۇ ھىۋوركردنەۋەي ئەۋ رەۋتەي شەقامى شىيەيە كە پىۋايە ئىران جىياە و دەستۋەردان لە كاروبارىن دەكات. رەۋتى خۇپىشانەرانى نارازى و سەدرىيەكان خۋازىرى ھەژمۋونى ئىرانى نىن لە عىراق و پىدەچىت مەرچەيەتى بالى شىيەش بە لەۋنىك بەۋ ئاراستەيەدا ھەنگاۋى نابتى. بۇيە ئەگەر ئىتار بە تەمابىت حكومەتتىك بە دلى خۇي و بى گۋىدانە راي سەدر و لايەنەكانى دىكە دروست بىكات، ئەۋسا ئەگەر ھەيە دۇخەكە ۋەك 2018ى لى بىتەۋە، ۋەك چۋن دۋاى ماۋەيەك لە پىكەينانى حكومەتى عادل عەبدولمەھدى خۇپىشاندىن و نارەزايى سەرىھەلدا.

نۆزەكەي سەدر و پىكەۋەنانى حكومەت

لە راستىدا ھەر لە رۇژى پىش نۆزەكەۋە، ئەۋ ساتەي كە توپتى رابەرى رەۋتى سەدر بىلۋ كرايەۋە، نىشانەكانى ئەۋەي كە سەدر بە تەما نىيە جارى پەنا بۇ خۇپىشاندىن بەرىت دىار بوۋ. [3] راستىيەكەي دۇخى ئىستا بۇ سەدر ۋەك دوو شەشى يارى تاۋلە وايە. لە حكومەت نىيە و حكومەتىش دەكات. لە ئۆپۇزىسىۋنە، جارى تاكە سوۋارى شەقامىشە بەلام ئاراستە بە پىرۇسەي پىكەينانى حكومەتىش دەدات! ترسى سەركەي ئىتارىيەكان ئەۋە بوۋ كە سەدر گەمەكەيان لى تىكىدات، رەنگە ھەر ئەمەش ھۆكارى سەركەي خاۋەخاۋەكردنى ئەۋان بوۋبىت لە پىكەۋەنانى حكومەتتىكى بى سەدر، ئەۋىش سەدرەپاى ئەۋەي كە پىشتر موقتەدا سەدر، دەرەفەتتىكى 40 رۇژەي پىدابوۋن تا حكومەت دروستبىكەن و نەيانتۋانى. لە نۆزەكەي ھەينى رابردوۋشدا سەدر دوۋەمىن دەرەفتى بە ئىتار دايەۋە تا حكومەت دروستبىكات. ئەۋ توۋانى خۇي بۇ راکىشانى خەلك بۇ سەر شەقام پىشاندا، بەلام دوۋەمىن دەرەفتىشى دايەۋە بە ئىتارىيەكان بۇ ئەۋەي حكومەت دروستبىكەن، ھەرچەند ھىلى سوۋرى بەسەرناۋى مالكى و ھەندىك كاندىدى گىرمانەيى دىكە بۇ پۇستى سەركەۋەزىران ھىنا و ھەندىك مەرچىشى

سەرۆكۆهزيرانى داھاتوو كى دەبىت؟

وھك سالى 2010، ئەمجارەش لە ماسوئە زياتر لە نۆ مانگىيەكەى پىكھىنانى حكومەت دا، نورى مالكى ئەكتەرىكى سەرەكىيە و، وھك سالى 2018ش تۆپەكە لە مەيدانى گرووپەكانى نزيك لە ئىرانە. يەككە لەو بەربەستانەى كە نەيھىشتوھ لەدوای كىشانەوھى سەدر لە پەرلەمان حكومەت پىك بىت، ناكۆكىيە نۆخۆبىيەكانى چوارچىوھى ھاوئاھەنگىيە. ئەمەش لەوانەيە نيشانەيەك بىت بۆ ئەوھى كە ئەمجارە ئىران كەمتر دەپوھ قسەى تىدا بكات. بۆيە ئەگەر ھىچ نەگۆرپىت، رەنگە زياتر ھاوسەنگىيە نۆخۆبىيەكانى عىراق و ئىتار ئەوھ ديارى بكنە كە كى دەبىتە سەرۆكۆهزيرى داھاتوو. لەوانەيە دانانى كەسىكى لە سەركردە پلە يەكەمەكانى ئىتار (وھك مالكى يان عامرى) واتاى تەحەداكردىنى سەدر بىت، مالكى بىت ئەوھ ھەر تەحەدايىكى راستەوخۆيە و عامرىش بىت تەحەدايىكى ناپاستەوخۆ دەبىت، چونكە ئەمە واتاى ئەوھەيە كە حكومەتەكەى بەھىز دەبىت و بە ھەبونى گرووپىكى بەھىزى وھك سەدرىش لە دەرەوھى پەرلەمان، لەوانەيە واتاى گرزى زياتر بدات كە پىدەچىت ئىتار و ئىرانىش لانىكەم لە ماوھى كورتخايەندا خوازيارى نەبن. ئەمە بىجگە لەوھى كە ئەگەر مالكى بىتە سەرۆكۆهزير يان ھادى عامرى، دەتوانىت لەسەر ھاوسەنگىيە نۆخۆبىيەكانى ئىتارىش كارىگەرى داينىت. بۆيە عامرى كىشاھوھو پىدەچىت ناوى مالكىش زياترەك تەكتىك لەناواندا بى، ئەگىنا بە ھەبوونى قىتۇى ناپاستەوخۆى مەرجەعىيەت، ھەبوونى سەدر و شەقامى نارازى شىعە و تۆمارە دەنگىيەكانى ئەم دوایيە، چانسى ئەو بۆ وەرگرتنى ئەو پۆستە كەمتر بووھتەوھ. خۆ ئەگەر شتىكى وھاش رووبدات، ئەوا وھك تەحەدايىكى گەرە دەبىت و دەبى عىراق خۆى بۆ قۇناخىكى نوى ئامادە بكات.

بۆرەيەكى دىكەش مستەفا كازمى سەرۆكۆهزيرانى ئىستاپە كە دوای نوپۆھكەى سەدر و ھاتنى بايدى و تۆمارە دەنگىيەكانى مالكى چانسەكەى زياتر بووھتەوھ. لەسەردەمى ئەودا گرفتى قەرزەكانى ئىران لای عىراق بە لەونىك چارەسەركرا. ناوبۆريوانى ئىران وسعودىيە كراد كە كارنامەبەكى جىي پەسندى لاپەنە دەرەكىيەكانە. ئەو مانۆرىكى زىرەكانەيشى كرد كاتىك كە ماوھەيىك بەرلە ئىستا سەردانى تارانى كرد. بەرلەوھى بچىتە جەدەش چوھ لای ئىتارى تەنسىقى لەكاتىكدا كە ئەمەى لەگەل لاپەنەكانى دىكەى عىراق نەكرد و دەپوئىت پىيان بلى من دەتوانم ھاوسەنگى رابگرم. كۆبوونەوھەكەيشى لەگەل بايدى و محەمەد بن سەلمان وھك سەرۆكۆهزيرىكى كاربەرئىكەر، دەتوانى وھك پالىشتىيەكى ئەمريكا و سعودى بۆ مانەوھى ئەو تەرجەمە بكرىتەوھ. پىدەچى مانەوھى مستەفا كازمى ھەتا ھەلپۆاردنىكى دىكە بۆرەيەكى سەدرىش بىت. كازمى لە دەرەوھى عىراق و لە دەرەوھى ئىتار بەدوای پالىشتى بۆ مانەوھى خۆى دەگەرپىت بەلام گەرفتەكەى ئەوھەيە كە جارى ئىتار پىي رازى نىن . بەئەگەرى زۆر دواجار بە لەبەرچاوغرتنى ھەموو فاكترانە، دواجار ئەگەرى رىككەوتنى لاپەنەكان لەسەر ناوى سىياسىيەكى پلە دووى چوارچىوھى ھاوئاھەنگى كارىكى دوور لە چاوپروانى نىيە، ھەرچەند كازمىش ھىشتا ھەر چانسىكى ماوھ.

كورد و سەرۆكايەتى كۆمار

دوو روانگە لە نۆ ئىتارەوھ سەبارەت بە پرسى سەرۆكايەتى كۆمار دەرەكەون، يەكيان داوا لە كورد دەكات كە رىككەون و يەكى دىكەش جارەجار باس لەوھ دەكات كە ئەوان دەنگ بە كاندىدى يەكپىتى دەدەن. راستىيەكەى ئەوھەيە كە كىشانەوھى سەدر دۆخەكەى بۆ ئىتار گۆرپوھ. واديارە ئەوان ئەمجارە كەمتر دەپانەوچ دەست لە پرسى ھەلپۆاردنى سەرۆكايەتى كۆمار وەرىدەن چونكە چەندەى پىوئىستيان بە يەكپىتى ھەيە، ئەوھەندەش پىوئىستيان بە پارتى ھەيە لە قۇناخى داھاتوو. تا لىزەوھەيە كە بۆرەى ھەرە گونجاو بۆ ئەوان رىككەوتنى پارتى و يەكپىتىيە. ديارە چانسى د. بەرھەم سالىح بۆ بوونەوھ بە سەرۆكۆكۆمار زياترە ئەگەر يەكپىتى و پارتى لەسەر كەسىكى دىكە رىككەكەون. چونكە گەرانەوھى ئەو لە بەغداوھ بۆ سلىمانى، دەتوانىت كارىگەرى لەسەر ھاوسەنگىيە نۆخۆبىيەكانى حىزبەكەى داينىت و، رەنگە ھەندىك لاپەنى ناوخۆيى و دەرەكەيش نەپوئىت كارىك بكرىت كە سەركردەكانى ئىستاپە يەكپىتى تووشى گرفتى زياتر بن. بە ئەگەرى زۆر، تا خولەكى كۆتايى ھەولى سازانى ھەردوولا دەدرىت بەلام ئەگەر نەكرا، رەنگە دواجار دەنگ بە كاندىدەكەى يەكپىتى بدرىت، بەلام لە بەرامبەردا ئىمپىتازىكى واش بە پارتى بدرىت كە پىي رازى بىت. بەوچۆرەش دەرچەبەك بۆ يارىيەكى براوھ - براوھ بۆ ھەردوو لاپەنى كوردى بپەخسىت.

كۆتايى

گوتارەكەى سەدر لە نوپۆى ھەيىنى دووھەمىن دەرەفەتى ئەو بوو بۆ ئىتار بۆ ئەوھى حكومەت پىكەوھە بنى. دوای ھاتنى بايدى بۆ رۆژھەلاتى نۆپەراست دۆخى عىراق بۆ ئىران زياتر لە جاران گەنگ دەبىت، بۆيە بەئەگەرى زۆر، تاران وھك لاپەنى دەرەكەى نزيك لەو گرووپەى كە ئىستا

جَلهوئ پښکھښانې حکومته ټې به دهسته وه، له عېراق به دواى هاوسه نځييه کدا ده گه رڼت. ئه مه ش ده توانيت به دؤخک ته رجمه بڼته که حکومت ئيتارى بڼت به لام به شه راکه تىکى ناراسته وخوئ سهدر (وهک هښتننه وهى پؤسته کانى له نيو حکومت) يان لانېکه م به ره زامه ندييه کى رڼه يى سهدر و پارتى و سوننه کانېش بڼت. هاوشيوه ي ئه و بالانسه ي هڼدارييه ي که بايدن ده يه وئ له رؤژه لاتى نيوه پاست دروست بڼت، رهنگه دؤخکى عڼراقېش ته نانه ت ئه گهر به شيوه ي کاتېش بڼ به ره و راگرتنى هاوسه نځييه ک پروات ئه گهر دؤخکه وهک ئيسنا بمڼڼته وه.

<http://rudawrc.net/?p=2161> - [1]

- [2]

<https://www.irna.ir/news/84748271/%D8%B3%D9%81%DB%8C%D8%B1-%D9%85%D8%B9%D8%B1%D9%81%DB%8C-%D8%B4%D8%AF%D9%87-%D8%AC%D8%AF%DB%8C%D8%AF-%D8%A7%DB%8C%D8%B1%D8%A7%D9%86-%D9%88%D8%A7%D8%B1%D8%AF-%D8%A8%D8%BA%D8%AF%D8%A7%D8%AF-%D8%B4%D8%AF>

[/ https://fb.watch/ejBaLsvq](https://fb.watch/ejBaLsvq) - [3]